POLEMICI

Michael BRUHIS (Israel)

Sloganurile interfrontului

Comunicare prezentată la Forumul românilor de pretutindeni și al originarilor din România, 22 - 27 iunie 1992.

(Continuare din nr. 28/100)

În obiectia sa incoerentă Lisetki, pe de o parte, scrie că "o deosebire de poziții politice nu este ceva identic cu o învrăjbire" și că "majoritatea rusofonilor din republică este (cum consideră el - M.B.) loială". Și el adaugă, pe de altă parte, "atunci cînd V. Solonari susține că aceste pături foarte largi au întîmpinat evenimentele din august, răsuflînd cu ușurare, dînsul este, se vede, mai aproape de adevăr". Faptul că Lisetki s-a grăbit să atenueze pe loc semnificația recunoașterii acestui adevăr cu supapa de siguranță "deși (Solonari) exagerează în ceea ce privește proportiile", nu poate infirma, desigur, constatarea colegului său de breaslă.

De altfel, însuși Lisetki invocă, într-un alt loc al articolului său, datele unei consultări sociologice a opiniei publice, efectuate imediat după eșuarea puciului, care arătau că "40% dintre cei consultați s-au pronunțat în sprijinul inițiatorilor acestuia". Materialul asupra acestei consultări a fost scris de un rus și publicat de un ziar din Moscova, iar cei care au răspuns în cadrul ei erau în temei oameni din afara republicilor unionale non-ruse. Așa încît procentul rusofonilor care au fost în acestea din urmă de partea "inițiatorilor puciului" era fără îndoială incomparabil mai mare!

În ipostaza de om politic Lisetki se erijează în togă de prieten al **poporului moldovenesc** (în articolul său e folosit și acest termen). El însuși, după cum am menționat mai sus, declară că nu este un om de principii, că te poți călăuzi, de la caz la caz, de diferite principii. Și totuși atunci cînd e vorba de interesele rusofonilor (mai bine zis, ale rușilor) din Moldova, atitudinea sa rămîne neschimbată și este în detrimentul populației băștinașe. Și substratul cel adevărat al prieteniei sale pentru această populație îl reflectă în mod deosebit al doilea din pasajele reproduse mai sus împreună cu contextul nemijlocit, în care a fost montat.

Ca și în primul pasaj, Lisetki se folosește aici de îmbinarea de cuvinte **"cele două comunități lingvistice istoricește constituite"** pe teritoriul republicii. Or, comunități lingvistice **istoricește constituite** ar putea fi numite, cred, cele, de exemplu, din Elveția sau chiar cele, să zicem, din Belgia, cu toate conflictele acute iscate în aceasta din urmă între flamanzi, vorbitori ai limbii flamande și descedenți ai francilor și ai altor triburi germanice, care populează provinciile nordice ale țării, pe de o parte, și valonii francofoni, descendenți ai celților romanizați, care populează provinciile ei sudice. În asemenea cazuri utilizarea termenului **comunități lingvistice** (două sau mai multe) **istoricește constituite** ar fi la locul ei chiar dacă vorbitorii diferitelor comunități lingvistice rivalizează una cu alta în legătură cu funcțiile sociale ale limbilor în cadrul statului respectiv. Și aceasta deoarece strămoșii reprezentantilor din zilele noastre ale unor asemena comunități lingvistice se statorniciseră cu secole sau cu milenii în urmă pe diferite teritorii învecinate care în decursul istoriei au devenit părți integrante ale unui anumit stat.

O bună parte a rusofonilor și cea mai mare parte a rușilor pe teritoriul din stînga Prutului nu au, însă, rădăcini multiseculare nici chiar în Transnistria. Dispersați mai cu seamă în orașele republicii, ei au fost de bun început cei mai activi și mai agresivi adversari ai luptei băștinașilor pentru regenerarea valorilor lor naționale perene și în primul rînd a limbii în veșmîntul firesc pentru ea al alfabetului latin. În plus trebuie luat în considerație faptul că acea comunitate lingvistică a rusofonilor, care a apărut pe pămînturile strămoșești ale românilor din stînga Prutului, nu se datora unei evolutii istorice firești, ci unei premeditate politici de deznaționalizare sistematică și rusificare a băștinașilor, pe care au promovat-o aici cotropitorii ruși atît sub regimul țarist, cît și, în ritm și mai accelerat, sub cel sovietic. Iată de ce îmbinarea de cuvinte "cele două **comunități lingvistice** istoricește constituite" este o formulă eufemistică, la care recurge Lisetki pentru a disimula cumva adevărul că una din aceste comunități **nu s-a constituit, ci a fost constituită,** după cotropirea teritoriului vorbitorilor celeilalte, în scopul de a contamina și de a provoca, în ultimă instanță, rusificarea totală a acestora din urma și, ca o consecință inevitabilă, transformarea lor etnică.

Mai mult chiar. Lisetki nu caută să disimuleze esența realităților lingvistice ale republicii prin folosirea doar a unor formule eufemistice. El recurge și la intimidări aproape fățișe. Astfel, vizînd, în fapt, numai și numai populația autohtonă, el scrie că de "normalizarea relațiilor dintre cele două comunități lingvistice" depinde în multe "proceul de devenire a independenței de stat a Moldovei". Că în caz contrar (dacă nu se va ajunge la o astfel de normalizare), dezintegrarea Uniunii Sovietice va avea drept urmare o lezare a mîndriei naționale și a amorului propriu al rușilor, în a căror memorie populară vor persista mustrări de conștiință că "le sînt ofensați compatrioții, despărțiți de etnia lor prin noi frontiere". Cu alte cuvinte, adevăratul sens, fără perdea, al amenințării ar putea fi redat în termenii următori: pînă cînd băștinașii nu vor accepta acea "normalizare" în relațiile dintre cele două comunități lingvistice, pe care vor să le-o impună cei ai căror purtători de cuvînt în parlamentul republicii sînt de-alde Lisetki, nu va dispare, după spusele lui, "jignirea pe care o încearcă în Moldova rușii și rusofonii, alimentînd puncte nevralgice în structura conștiintei naționale în Rusia care se pot transforma într-o nenorocire nu numai pentru fostele subiecte ale Uniunii (RSS), ci și pentru ruși".

Orice ar spune și oricare ar fi eforturile celor alde Lisetki de a crea iluzia că își pleacă urechea la anumite doleanțe ale populației autohtone a republicii și de a se distanța de separatiștii de la Tiraspol (ca și de cei de la Comrat), ei ar continua să rămînă, în fond, chiar și în cazul unei eventuale desprinderi a Transnistriei de restul republicii, un pericol permanent pentru însăși existența etnică-națională a băștinașilor. Căci **"normalizare"** în relațiile dintre cele două comunități lingvistice din Moldova înseamnă în viziunea celor de-alde Lisetki continuarea, într-un fel sau altul, în republică a acelei stări de lucruri în ceea ce privește funcțiile sociale ale limbii ruse pe teritoriul ei, care să le permită rușilor și vorbitorilor de limbă rusă (inclusiv acelor non-ruși devenit rusofoni ca urmare a politicii de rusificare promovată de autorități în anii regimului sovietic) a fi scutiți de necesitatea de a cunoaște limba băștinașilor. Așa cum nici însuși Lisetki, cu toate că se găsește în această republică zeci de ani și a ajuns chiar deputat în parlamentul ei, nu o cunoaște pînă în ziua de azi. Probe în această privință le găsim și în articolul examinat aici, deși e scris în limba rusă.

Astfel, Lisetki recurge uneori în articolul său la termenul românesc de politete care e întrebuințat izolat sau e pus înaintea numelui sau titlului unui bărbat căruia i se adresează sau despre care vorbește cineva. Într-un loc el scrie, de exemplu, că "unul dintre cetățenii de naționalitate moldovenească" (odin iz grajdan moldavscoi naționalinosti) i s-ar fi adresat cu cuvintele: "**Domnul** profesor! Adresați-vă rușilor, calmați-i". (Domnul professor! Obratitesi k russkim, uspokoite ih). Iar ceva mai la vale citim:

"... po docladu Prezidenta Respubliki Moldova domnula M.I. Snegura i oglașonnomu Predsedatelem Parlamenta domnulom A.K. Mosanu...".

Îmbinarea de cuvinte "odin iz grajdan moldavskoi naționalinosti", pe care am reprodus-o mai sus, nu poate trezi unui moldovean decît resentimente prin similitudinea ei cu faimoasa formulă "litsa evreiskoi naționalinosti", a cărei apariție în limbajul sovietic fusese generată și stimulată de antisemitismul promovat de Moscova oficială. Cît privește formele corecte: "Domnul professor! Obratitesi k russkim..."; "Domnula Snegura..."; "Domnula Mosanu...", fie și într-un ziar de limbă rusă, dar care apare în Republica Moldova, ele nu pot decît să irite chiar și pe un băștinaș rusificat, dacă el nu a uitat încă cu desăvîrșire limba maternă.

Nu încape îndoială că rușii, care se raliază în zilele noastre la atitudinea populației autohtone față de separatiștii de la Tiraspol și separatiștii de la Comrat, concep "normalizarea relațiilor dintre cele două comunități lingvistice", preconizată de Lisetki, drept o înveșnicire în continuare a situației anormale, care le permite rusofonilor să fie scutiți de cunoașterea limbii băștinașilor.

Și nu încape îndoială de asemenea că toți acești condrumeți care blamează astăzi pe separatiștii tiraspoleni (ca și pe cei găgăuzi) și simpatizează dorințele băștinașilor de a asigura integritatea Republicii Moldova, își vor schimba cu 180 de grade poziția de îndată ce se vor vedea la un moment dat puși în fața necesității de a însuși limba oficială a acesteia. Așa cum au avut nevoie pînă la urmă s-o cunoască rusofonii și, mai cu seamă, intelectualii din rîndurile lor în Basarabia românească între anii 1918 și 1940.

Dacă evoluția evenimentelor va duce la o cotitură în "relațiile dintre cele două comunități lingvistice", în sensul că, spre deosebire de trecut, nu rusa, ci româna își va extinde tot mai mult funcțiile sociale în republică, cea mai mare parte a rușilor de-alde Lisetki vor da uitării formula "poporul unic al Moldovei". Ei vor apela, cum fac astăzi alde I. Smirnov și V. Iakovlev în Transnistria, la compatrioții din Rusia propriu-zisă și din imperiul lor care mai există pe întinsele teritorii ale Federației Ruse. Vor cere să le vină în ajutor toți acei care vor avea, cum spune Lisetki, "mustrări de conștiință" că "le sînt ofensați compatrioții, despărțiți de etnia lor prin noi frontiere". Pe de o parte, generalii în frunte cu Evgheni Șaposnikov și Pavel Graciov, pe de alta, unitățile înarmate pînă în dinți de sub comanda **lui Netkaciov** (actualmente Lebeb) și cazacii din cele mai diferite regiuni ale imperiului (numit astăzi Federația Rusă sau pur și simplu Rusia) care dau năvală spre autoproclamata republică nistreană ca să sprijine cu arma în mîini pe separatiștii tiraspoleni, toți aceștia sînt aliații de rezervă ai rușilor din toate coloniile sucombatei U.R.S.S., din așa-zisa "blijnee zarubejie" (termen pus în circulație după îndepărtarea lui Gorbaciov și avînd sensul de "teritorii învecinate, teritorii din imediata apropiere a actualelor hotare ale Imperiului rus).

Din aliați de rezervă ai acelor ruși din dreapta Nistrului, care se pronunță astăzi împotriva dezmembrării teritoriale a republicii, ei pot deveni peste noapte aliați tot atît de activi ai celor alde Lisetki, cum sînt în prezent ai lui V.Iakovlev, I.Smirnov și ai celorlalți separatiști de la Tiraspol.

În sprijinul celor spuse pot fi invocate următoarele, de exemplu, fapte. Astfel, în a doua jumătate a lunii mai 1992, cînd armata a 14-a rusă a trecut fățiș de partea separatiștilor tiraspoleni, Mircea Snegur s-a văzut silit să protesteze în fața Natiunilor Unite împotriva agresiunii Rusiei și să prevină ca în caz dacă ea nu-și va curma intervenția militară, Republica Moldova va fi nevoită să-i declare război.

Reacția imediată a lui Boris Eltîn a fost ca armata a 14-a va fi retrasă de pe teritoriul Transnistriei. Însă această declarație s-a dovedit a fi vorbă în vînt. Pavel Graciov, ministrul rus al apărării, s-a grăbit să aducă în zilele următoare un anumit corectiv acestei declarații a președintelui său care să anihileze însăși esența ei. Într-un interviu cu Andrei Scriabin, corespondentul televiziunii moscovite, Graciov, răspunzînd la o intrebare în legătura cu mai sus menționată declarație a președintelui Rusiei a confirmat că acesta a decis să retragă armata a 14-a. Însă a adăugat pe loc că nu e vorba de o retragere imediată. Că trebuie mai întîi să fie rezolvate problemele politice iscate, după spusele lui, "de greșelile conducerii Moldovei", care, "ca să-și justifice greșelile politice, a început să joace cartea armatei a 14-a". Și după alte cîteva zile acelasi general belicos a declarat că va pune în acțiune forțele armate ale Rusiei, în caz dacă, după cum a susținut el, va fi nevoie să apere pe rușii din republicile C.S.I. Însuși crainicul moscovit a remarcat în legătură cu aceste amenințări ca o astfel de declarație poate fi considerată, în fapt, drept o desconsiderare a puterii politice a țării (a Rusiei M.B.), a președintelui ei și a Sovietului Suprem.

R. Hasbulatov, spicherul parlamentului rus, într-un interviu televizat în cadrul programului "Clipa adevărului" (Moment istinî) s-a pronunțat și el în spiritul declarației generalului Graciov. Eschivindu-se de la intrebarea corespondentului asupra atitudinii sale față de evenimentele din Transnistria, Hasbulatov a spus că ar trebui creată o Adunare interparlamentară. Și el a adăugat: "Noi (adică cei din Federația Rusă - M.B.) trebuie să apărăm cele 5,5 mîln. de ruși și 26 mîln. de rusofoni care trăiesc în republicile non-ruse ale C.S.I. Omul a muncit o viață întreagă ca să-și dobîndească o locuință și e nevoit acum s-o părăsească".

Și acuzațiile aduse conducerii Moldovei de către A.Rutkoi, vice-președintele Rusiei, în timpul vizitei sale împreună cu S. Stankevici în Transnistria, cît și afirmațiile lor în cursul acestei vizite și după întoarcerea la Moscova în sprijinul autoproclamatei republici, arată că cei mai înalți demnitari ai actualului imperiu rus, oamenii din imediata apropiere a lui Boris Eltîn, au o atitudine ostilă față de cei care apără integritatea teritorială a Republicii Moldova și interesele vitale ale populației ei autohtone.

M-am referit mai sus la personalități care se distanțează de deputații parlamentului rus de-alde Isakov, Goriaceva, Baburin, Polzkov și mulți, foarte mulți alți adversari neîmpăcați ai președintelui Eltîn. Adică de acei deputați care imprimă parlamentului rus din zilele noastre o anumită asemănare cu Congresul deputaților poporului din U.R.S.S., pe care profesorul lu. Afanasiev l-a definit drept stalinist-brejnevist.

La cele spuse mai sus se cer adăugate următoarele fapte și considerații:

La 18 iunie, cu două zile înainte de plecarea mea la acest Forum, TV Rusia a prezentat, la mici intervale unul de altul, două programe. În cadrul primului din aceste programe A. Rutkoi a răspuns la intrebările unui grup de ziariști. Cel de-al doilea a fost un interviu dat de faimoasa Nina Andreeva, autoarea unui articol antigorbaciovist publicat acum cîțiva ani de ziarul "Sovetskaia Rossia". Cu toată diferența colosală dintre pozițiile lor politice, există o sferă, și anume cea a relațiilor interetnice din fostul imperiu sovietic, față de care atitudinea lui Rutkoi nu se deosebește în mod esențial de cea a Ninei Andreeva.

În sprijinul acestei aserțiuni voi reproduce doar următoarele pasaje din răspunsurile celor doi în cadrul programelor menționate:

a) Nina Andreeva a susținut, de exemplu, că "prin greva politică generală" comuniștii vor restaura Uniunea Sovietică și vechea stare de lucruri, că ei, comuniștii, "vor folosi în lupta lor toate mijloacele, care le vor fi impuse de contrarevoluție" ca toți cei care vor dăuna prin acțiunile lor operei comuniștilor "vor fi băgați, ca pe vremea lui Lenin, la puscarie", s.a.;

b) Alexandr Rutkoi, la întrebarea unuia dintre ziariști, dacă el continuă să susțină legalitatea republicii nistrene, a răspuns că sălbătăciile săvîrșite acolo de partea adversă, de exemplu, cînd unui om, legat cu sîrmă de mîini și de picoare, i se trage un glonte la ceafă, îi întăresc convingerea că rușii și rusofonii din "blijnee zarubejie", cum s-a exprimat el, trebuie apărați cu toată hotărîrea de poporul rus. Și în cadrul aceluiași răspuns Rutkoi s-a referit, fără să fi fost întrebat, atît la problema peninsulei Crimeea, cît și la cea a flotei de pe Marea Neagră, declarînd că "Crimeea aparține din timpuri străvechi Rusiei" și că "jurămîntul depus sub steagul țării este sfînt".

c) Atmosfera, creată în Rusia atît de cei de-alde Nina Andreeva, cît și de spiritul declarațiilor unor personalități ca Alexandr Rutkoi, generează astfel de informații ale televiziunii moscovite ca cea transmisă, de exemplu, la 23 mai 1992, cum că detașamente ale Republicii Moldova "au măcelărit în Transnistria 4 ostași ai armatei a 14-a".

d) Poziția celor de-alde Rutkoi nu numai în problema Crimeei și a flotei Mării Negre, dar și în cea a autoproclamatei republici nistrene arată că Rusia prezintă un pericol permanent atît pentru Ucraina, cît și pentru Republica Moldova.

e) Federația Rusă, dacă leaderii autoproclamatei republici nistrene și-ar atinge scopul de a se detasa de Moldova, i-ar sta în coaste Ucrainei și la hotarele apusene. Mai mult chiar. Însăși denumirea de "republica autonomă moldovenească", data de separați unui teritoriu, pe care moldovenii alcătuiesc doar aproximativ 40% din numărul total al populației, iar leaderii separatiști sînt în majoritatea lor covîrșitoare non-moldoveni, este cît se poate de semnificativă. În sensul că Rusia, în caz că cei alde Smirnov, Maracuța, Iacovlev vor reuși, cu ajutorul ei, sa rămina pe poziție, nu va pregeta să pună pe tapet pretenții teritoriale ale așa-zisei republici moldovenești nu numai asupra Basarabiei în intregul ei, cu judetele sudice, dar și asupra nordului Bucovinei și a districtelor ucrainene, care intrau în componența Republicii autonome sovietice socialiste moldovenești în anii 1924-1940. De astă data, însă, nicidecum în componența Ucrainei!!

f) Ucraina ar trebui, deci, ea însăși să fie în cel mai înalt grad interesată ca tentativele Rusiei de a duce la o dezmembrare a Republicii Moldova să fie zădărnicite.